

YANGI TILLARNI O'RGANISHDA SI QANDAY YORDAM BERADI

Soatboyeva Mashhura Ilhom qizi

O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti

“Xorijiy tillar va adabiyoti” fakulteti talabasi

E-mail: mashxurasoatboyeva@gmail.com

Ilmiy rahbar: Abduraimova Anora

Annotatsiya: Ushbu maqola Zamonaviy o'qitish va o'rganish jarayonida ta'lim sifatini oshirish, ayniqsa, xorijiy tillarni organish sohasida sun'iy intellektdan (SI) foydalanishga jiddiy e'tibor garatilmogda. Ushbu magolada sun'iy intellektdan o'rganuvchilarining foydalanish chet tili motivatsiyasi va qiziqishdarajasini oshirish usullari muhokama qilingan. Xorijiy tillarni samarali organishning asosiy tamoyillaridan biri oquvchilarning yuqori darajadagi faolligini hamda ichki va tashqi motivatsiyaning uyg'unligini saqlab qolishdir. XXI asrda tillarni o'rgatish bo'yicha erishilgan yutuqlar va bu taraqqiyot bosqichida ilg'or pedagogik usullar, innovatsion texnologiyalardan va chet tilimetodikalaridan foydalanib o'quvchilarga o'rgatish va ularning tilga bo'lgan qiziqishlariniyanada oshirish haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Metodologiya, chet tili, kommunikativ kompetensiya, tabiiy metod, kommunikativusul, tadqiqot sun'iy intellekt; Chat GPT; faollik; motivatsiya texnologiya yordamida til o'rganish

Abstract: This article talks about the progress made in teaching languages in the 21st century and at this stage of development, teaching students using advanced pedagogical methods, innovative technologies and foreign language methods and increasing their interest in language.

Keywords: Methodology, foreign language, communicative competence, natural method, communicative method, research. Activity motivation.

Kirish

"Sun'iy intellekt" atamasi birinchi marta **Jon Makkarti** tomonidan 1956-yilda Dartmut konferensiyasi paytida kiritilgan bo'lib, u Sining avtonom soha sifatida tug'ilishi deb hisoblanadi. Mamlakatimizdagi o'rganish va o'qitishga bo'lgan talab ortib bormoqda, bu esa til bilimini oshirish va ilg'or texnologiyalardan foydalanishga qaratilgan yangi innovatsion pedagogikalar, o'qituvchilar va resurslarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Xorijiy ta'lim tizimlaridan metodologiya va amaliyotlarni o'zlashtirib, biz til o'rganishni yanada qulayroq va samaraliroq qilishimiz mumkin, natijada yangi tillarni o'zlashtirishni osonlashtiramiz. Metodologiya asosiy tamoyillari yondashuv, texnika asosiy tamoyili hisoblanadi. O'qitish metodikasi haqida gap ketganda, asosiy e'tibor qo'llaniladigan ta'lim strategiyalari va usullariga qaratiladi. "Metodologiya" atamasi yunoncha va lotincha "metodos" va "metodus" so'zlarining birikmasidan kelib chiqqan bo'lib, bizni aniq maqsad sari yetaklovchi yo'llar yoki strategiyalarni bildiradi. Hozirgi kunda chet tilini

o'zlashtirishning ikki xil yondashuvi mavjud: **tabiiy usul** va **sun'iy usul**. **Tabiiy usul** ona tilida so'zlashuvchilarning tili va madaniyatiga sho'ng'ish orqali tilni ikkinchi til sifatida o'rganishni o'z ichiga oladi. Masalan, kundalik hayotda rus tilidaso'zlashuvchilar bilan shug'ullanish orqali rus tilini samarali o'rganish mumkin, ayniqsa, O'zbekiston kabi rus tilida so'zlashadigan joylarda, xususan, Toshkent kabi aholisining aksariyatirus tilini yaxshi biladigan shaharlarda anchagina oson. Sun'iy usul o'rganish jarayoni grammatik qoidalarni o'zlashtirishdan boshlanadi vagaplarqurish orqali mustahkamlanadi. Bu usulda o'quvchilar til bilan faqat sinfda gapirish vatinglashorqali tanishadilar. Aksincha, tabiiy o'rganish nisbatan ko'proq maqsadga muvofiq dephisoblasakxato qilmaymiz.

Bugungi ta'lim sharoitida o'qituvchilar birinchi sinfdayoq o'quvchilarga chet tillarinisamarali o'rgatish uchun tobora kuchayib borayotgan bosimga duch kelishmoqda. Buning uchun nafaqat tilning o'zi, balki pedagogik va psixologik tamoyillarni ham chuqur anglash talabetiladi. O'qituvchi eng so'nggi texnologiyalar va metodikalardan foydalangan holda kimga, nimani o'rgatayotgani va uni qanday o'rgatayotgani haqida o'ylashi kerak. Bu rolda ustunlik qilish uchun chet tili o'qituvchisi o'rgatilayotgan chet tili bilan samarali taqqoslash va solishtirish uchun o'z ona tilini, shu jumladan uning fonetikasi va grammatikasini yaxshi bilishi kerak deb o'ylayman.

Asosiy qism

Chet tilini o'rgatishda "kommunikativ didaktika" deb nomlangan metoddan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ushbu usul tilni o'rganishda muloqot va o'zaro ta'sirga e'tibor berishni o'z ichiga oladi. Ochiq va moslashuvchan dars o'quvchilarning nimaga muhtojligi yoki o'rganmoqchi bo'lganiga qarab o'zgarishi va moslashishi mumkinligini anglatadi. Bu o'qitish va o'rganishning turli usullarini yaratishga imkon beradi. Mavzu va mazmun hikoya yoki rasmdagi mavzu va ma'lumotlarga o'xshaydi va ular juda muhim. O'quvchilar Bugungi darsimizda tilimizni turli yo'llar bilan qo'llash orqali qiziqarli va yangi narsalarni o'rganish uchun guruhlard agaplashamiz va ishlaymiz. Siz diqqat bilan qarashingiz kerak. Mashqqa jiddiy e'tibor bering va o'z fikringizni bildirishdan oldin uni tushunganingizga ishonch hosil qiling. Ushbu mashg'ulotda biz muloqot qobiliyatimizni yaxshilashga yordam berish uchun kundalik vaziyatlarda bir-birimiz bilan gaplashishni mashq qilamiz. Rasmlar va boshqa ko'rgazmali vositalardan foydalanish narsalarni yaxshiroq tushunishimizga yordam berish uchun juda muhimdir. Kitoblar yoki boshqa xorijiy tillarni o'rganishda jarayonni yanada qiziqarli qilish va o'quvchilarning motivatsiyasini saqlab qolish uchun SI texnologiyasidan qanday foydalanishimiz mumkin? Texnologiya takomillashgan ushbu asrda o'quvchilarning motivatsiyasini faqatgina sinflardagi an'anaviy darslar bilan oshirish yetarli bo'lmasligi ma'lum. O'quvchilarning darslarda qatnashishlari, ularning xorijiy tilni o'rganishlariga jalb qilinganliklarini va haqiqiy ma'noda faol harakat qilayotganliklarini bildirmaydi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, g'ayratli va o'rganishda faol ishtirok etgan oquvchilar darslarda yaxshiroq natijalar ko'rsatadilar (13, 25). Texnologiya asrida til o'rganuvchilari, ayniqsa ko'plab o'smirlar turli gadjetlar va undagi ilovalar va dasturlardan katta qiziqish bilan foydalanmoqdalar.

Shunday ekan, bugungi kunda zamonaviy chet tili o'qituvchisi zamonaviy texnologiyalar yaratayotgan imkoniyatlarni bilishi va undan sinfda dars materiallarini tuzishda va o'qurchilarning darsda faolligini oshirishda samarali foydalanishi mumkin. SI taklif qilayotgan yangi texnologiyalar bilan texnologiya asrida voyaga yetib kelayotgan yosh til o'rganuvchilarini o'qishga jalb qilishga undaydigan ajoyib imkoniyatlar mavjud.

Tadqiqot metodologiyasi ma'lum bir tadqiqot savoliga javob berish yoki gipotezani tekshirish uchun ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish maqsadida tadqiqot o'tkazishning tizimli jarayonini anglatadi. U tadqiqotning samarali va samarali o'tkazilishini ta'minlash uchun bajariladigan qadamlar va tartiblarni belgilashni o'z ichiga oladi. Bunga tadqiqot loyihasinitalash, qo'llaniladigan tadqiqot usullari va usullarini aniqlash va ma'lumotlar qanday to'planishi, tahlil qilinishi va talqin qilinishini tavsiflash kiradi. Tadqiqot metodologiyasi, shuningdek, tadqiqot natijalariga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan har qanday potentsial cheklashlar yoki noto'g'rifikrlarni aniqlashni va ushbu muammolarni hal qilish uchun strategiyalarni belgilashni o'zichigaoladi. Oxir oqibat, tadqiqot metodologiyasi tadqiqotchilar uchun tadqiqot jarayonini boshqarishdava mazmunli tushunchalarni yaratishda yo'l xaritasi bo'lib xizmat qiladi. Agar texnologiyao'zigaxos tarzda qo'llanilsa, ta'lim samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Texnologiyani ijodiyvainnovatsion tarzda tatbiq etish orqali darsning ta'siri maksimal darajaga ko'tariladi, bu esayanadamuvaffaqiyatli o'quv natijalariga olib kelishini kuzatishimiz mumkun. Qolaversa, chet tili o'qituvchisi o'qitishning samarali usullarini chuqur bilishi hammuhimdir. DTSda belgilangan vazifalarga muvofiq, chet tilini o'qitish endilikda boshlang'ichsinflarni o'z ichiga olgan tayanch "A" bosqichini o'z ichiga oladi. Shuning uchun 1, 2, 3-sinfo'quvchilariga ta'lim berish jarayonida chet tili o'qituvchisi tomonidan ko'rsatiladiganpedagogikmahorat darajasi hal qiluvchi ahamiyatga ega hisoblanadi. Boshlang'ich sinif o'quvchilarinio'qitishda albatta pedagogik mahoratga juda katta ahamiyat berish lozim. Bugungi ta'limsharoitida har bir fan o'qituvchisi o'z fanining o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirilgankengko'lamli interfaol usullarni o'z ichiga oladi. Bizning maqsadimiz - bizni boshqa o'quv fanlaridan ajratib turadigan noan'anaviysinfsharoitlarida turli xil pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda, yosh talabalarni tanqidiyifikrlash ko'nikmalari bilan jihozlashdir. Davlat ta'lim standarti har bir sinf uchunma'lummiqdordagi so'z va iboralarni o'rgatish majburiyatini yuklaydi, masalan, 1-sinf uchun250ta, 2-sinf uchun 300 ta. Shu sababli, chet tili o'qituvchilari ushbu mezonlarni muvaffaqiyatli bajarish uchun innovatsion pedagogik usullarni qo'llashga da'vat etiladi. Ingliz tilida yo'nalishlarni mashq qilish uchun Google Xaritalardan foydalanish darsda yana boshqa bir

imkoniyatdir. SI bilan integratsiyalashgan vositalar nafaqat talabaning talaffuzini mashq qilishda balki umumiy bilmini oshirishda ham yordam beradi.

Xulosa

Chet tillarini o'qitish sohasida SI ning paydo bo'lishi innovatsion uyg'unlikdagi o'qu muhitiga zamin yaratdi. Sun'iy intellektga asoslangan platformalar endi turli geografik va madaniy kelib chiqishga ega bo'lgan o'quvchilarni birlashtirishi mumkin; bu esa til amaliyoti va madaniy almashinuvni yaxshilaydi. Bunday muhit o'quvchilarga butun dunyo bo'ylab tengdoshlari bilan haqiqiy suhbatlar va hamkorlik loyihalarida qatnashish uchun imkoniyatni tagdim etadi va shu bilan ularning lingvistik va madaniy tushunchalarini boyitadi.

O'quvchilar uchun rag'batlantiruvchi va qiziqarli ta'lim muhitini yaratish uchun o'qituvchi uchun ushbu ta'lim texnologiyalarini darsni rejalashtirish va o'tkazishga samarali kiritish juda muhimdir. O'zining pedagogik mahorati va tajribasidan foydalangan holda, o'qituvchi til o'rganish jarayonini samarali tarzda osonlashtirishi va o'quvchilarining akademik o'sishi va rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi muhim ahamiyatga ega. Oxir oqibat, chet tili darslarining muvaffaqiyati o'qituvchining pedagogik texnologiyalarni mohirona integratsiyalash va o'quvchilari uchun dinamik va samarali ta'lim tajribasini yaratish uchun o'z tajribasidan foydalanish qobiliyatiga bog'liq deb tushundim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Absalamova G. S. Xorijiy tillarni o'qitishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati // Academic Research in Educational Sciences: volume 4 (SamTSAU Conference 1). — Samarkand, 2023. — P. 106-116.
2. Alraimi K. M., Zo H., Ciganek A. P. Understanding the MOOCs continuance: The role of openness and reputation // Computers & Education. — 2015. — Volume 80. — P. 28-38.
3. Ayupov R., Maksimkulava S., Baltabaeva G. Til ta'limida ragamli texnologiyalardan foydalanish usul va vositalari // Евразийский журнал академических исследований. 2023. № 3 (4 Special Issue). - P. 60-70. URL: <https://www.in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/14466>
4. Babaqulova O., Umarova E. H., Xudayberdiyeva S. O. Xorijiy tillarni o'qitishda zamonaviy texnologiyalarning o'rni va ahamiyati // Yangi O'zbekistonda tabiiy va ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. 2023. — № 1(8). - P. 210-213. URL :
5. <https://universalpublishings.com/index.php/gumanitar/article/view/3362>
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrda Chet tillarni o'rganishtiziminiyanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PK-1875-sonli qarori. // «Xalqso'zi»gazetasi, 11.12.2012 y., 240 (5660)-son.
7. Kenjaboyev A. Pedagogik texnologiyalar dars samaradorligining muhimomili. T.: «Navro'z», 2012

8. N.Q. Xatamova, M.N. Mirzayeva. "Ingliz tili darslarida qo'llaniladigan interfaol usullar"(uslubiy qo'llanma), Navoiy, 2006.
9. Chet tili o'qitish metodikasi, Sh. Alimov, A. Ismoilov, Andijon, 2017